

Vēja elektrostaciju parks Prikuļi.

Ietekmes uz kultūrvēstures objektiem izvērtējums.

Saīsinājumi:

A – austrumi,

D – dienvidi,

DA – dienvidaustrumi,

DAA – dienvidaustrumaaustrumi,

DDA – dienviddienvidaustrumi,

DR – dienvidrietumi,

DDR – dienviddienvidrietumi,

DRR – dienvidrietumrietumi,

IVN – ietekmes uz vidi novērtējums

LNVM – Latvijas Nacionālais vēstures muzejs,

NKMP –Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde,

R – rietumi,

S. A. – savrupatradums,

VES – vēja elektrostacijas,

Z – ziemeļi,

ZA – ziemeļaustrumi,

ZAA – ziemeļaustrumaaustrumi,

ZZA – ziemeļziemeļaustrumi,

ZR – ziemeļrietumi,

ZRR – ziemeļrietumrietumi,

ZZR – ziemeļziemeļrietumi.

Normatīvais regulējums.

Tiesību normas, kas regulē vēja parku projektēšanas un būvniecības procesu kultūras mantojuma saglabāšanai:

- 1) Eiropas Konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai, kas pieņemta Valetā 1992. gada 16. janvārī un Latvijā ir spēkā kopš 2003. gada 19. jūnija ar likumu „Par Eiropas konvenciju arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai”;
- 2) Likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību"¹ nosaka, ka veicot celtniecības vai citus darbus, jānodrošina kultūras pieminekļu saglabāšana. Pirms saimniecisko darbu uzsākšanas, piemēram, celtniecības vai meliorācijas, pasūtītājam jānodrošina kultūras vērtību apzināšana darbu zonā. Ja tiek atrasti arheoloģiski vai citi kultūrvēsturiskas nozīmes objekti, par to nekavējoties jāziņo Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei, un darbi jāpārtrauc. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.720² pēc paziņojuma saņemšanas no fiziskās vai juridiskās personas, kura būvniecības vai citu darbu gaitā ir atklājusi objektu ar kultūrvēsturisku vērtību, pārvaldei mēneša laikā ir jāorganizē atklātā objekta apzināšana, kultūrvēsturiskās vērtības noskaidrošana un jānosaka šī objekta saglabāšanas pasākumus.
- 3) “Aizsargjoslu likums” nosaka³, ka “jebkuru saimniecisko darbību aizsargjoslās (aizsardzības zonās) ap kultūras pieminekļiem drīkst veikt tikai ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas (tagad Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde) un kultūras pieminekļa īpašnieka atļauju”. Tāpat likums nosaka 300 m aizsargjoslu ap kapsētām (500 m, ja tā vai tajā ir kultūras piemineklis), kuru izmantošana ir pārtraukta mazāk kā 25 gadus.

Izmantotās novērtēšanas metodes.

Paredzētās darbības ietekme uz kultūrvēsturisko vidi un kultūras pieminekļiem novērtēta: apkopojot un izvērtējot zinātnisko literatūru un avotus, izmantojot vispārpieņemtās zinātniskās metodes; izmantojot informāciju publiskajās datu bāzēs un citu internetā pieejamo informāciju, tai skaitā publiski pieejamos karšu slāņus (LIDAR virsmas modeļus un infrasarkanās gaismas attēlus); izmantojot karšu savietošanas un kartografēšanas metodes; izmantojot vizuālās ietekmes zonējuma datus, izmantojot Latvijas Republikas likumus un Ministru kabineta noteikumus. Iegūtā informācija un dati izvērtēti un savstarpēji salīdzināti.

Parka teritorijas fizikāli ģeogrāfiskais raksturojums.

Plānotais vēja elektrostaciju parks aizņem teritorijas Preiļu novada Saunas pagastā, Austrumlatvijas zemienes austrumu malā. Gar VES parka turbīnu dienvidu grupu tek Sumankas upe, bet caur ziemeļu grupu – strauts Īvaisis. VES parka tiešā tuvumā atrodas vairāki purvi, kuri pēc prof. P. Nomala datiem ir veidojušies, sausumam pārpurvojoties. Apkārtnē atrodas vairāki ciemi, apdzīvotas vietas un viensētas (Prikuļi, Lielie Anspoki, Smelteri, Stabulnieki, Sutri u.c.). Tuvākā pilsēta – Preiļi, atrodas ~11 km attālumā.

¹ Likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 22.pants

² Ministru kabineta 2022.gada 1.janvāra noteikumi Nr. 720 "Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, uzskaites un restaurācijas noteikumi"

³ Aizsargjoslu likuma” 38.panta 1.punkts

Kultūras pieminekļi reģionā un VES parka ietekmes uz tiem novērtējums.

Novērtējuma uz vidi ietvaros analizēta ietekme uz kultūras vēstures pieminekļiem VES parka "Prikūļi" teritorijā un tā tiešas ietekmes zonā līdz 10 km attālumā no turbīnām⁴, tai skaitā valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi (arheoloģijas, arhitektūras) – pilskalni, apbedījumu vietas, kulta vietas, ar muižu kompleksi saistāmas ēkas, dievnami, kā arī citas kultūrvēsturiskas vietas – senlietu atradumu vietas (kas var liecināt par iespējamām senvietām un citiem iespējamajiem arheoloģiskiem atradumiem tuvumā), kapsētas, piemiņas vietas, nostāstu vietas, ceļmalu krucifiksi un citi objekti.

Objekti aprakstīti hronoloģiskā secībā. Apakšnodaļu ietvaros pieminekļu hronoloģiskā secība nav stingri ievērota, jo to ne vienmēr var precīzi noteikt.

Tekstā aprakstītās vietas un objekti atzīmētas ziņojuma beigās pievienotajā kartē. Numuri kartē atbilst aprakstīto objektu numuriem tekstā. Atzīmētās savrupatradumu vietas ir aptuvenas (norādītās mājvietas tuvumā), jo trūkst precīzu ziņu par konkrētāku atradumu vietu. Kopējais aprakstīto kultūras pieminekļu un citu kultūrvēsturisko vietu attēlojums kartē redzams 3. attēlā (pēc numerācijas un aizsardzības statusa). Labākai uztveramībai pievienotas arī kartes, kur atsevišķi redzamas VES teritorijas Z un D daļas ar to tiešā tuvumā situētajiem objektiem ar kultūrvēsturisku vērtību (4. un 5. attēls).

Plānotā VES parka rotoru numerācija ir atrodama 6. attēlā.

Akmens un agro metālu perioda senvietas (9000. g. pr. Kr.- 1.g. pr. Kr.).

Senākā apdzīvotība aplūkojamajā reģionā saistāma ar akmens laikmeta beigu posmu. Par to liecina neolītam raksturīgu priekšmetu atradumi precīzi nelokalizētā vietā agrākajā (pirms II Pasaules kara) Vārkavas pagasta teritorijā (iespējams, Znotiņos) un netālu no Saunas upes Zemītēs. VES parkam tuvākajā apkārtnē ir maz liecību par apdzīvotību bronzas laikmetā. Apkārtnes pagastos ir atrasti vairāki akmens cirvi, bet to konkrēta atrašanas vieta nav zināma, līdz ar to nav zināma šo objektu koncentrācija apvidū, kas liecinātu par tā laika cilvēku klātbūtni konkrētās vietās. Lielākā daļa līdz šim zināmo arheoloģisko liecību koncentrējas teritorijās, kas atrodas vairāk nekā 10 km attālumā, galvenokārt uz dienvidaustrumiem un dienvidiem no plānotās VES parka teritorijas. Šāda pat tendence saglabājas arī vēlākos aizvēstures periodos.

1. **Savrupatradums pie Zemītēm Trokšās** atrodas ap 8,3 km uz DA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Šeit tūrumā pie Saunas upes tīcis atrasts pulēts krama ķīļveida cirvis, datējams ar akmens laikmeta beigu posmu, vēlo neolītu, saistāms ar auklas keramikas kultūru. Priekšmets atrodas privātpašumā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZZR.

2. **Savrupatraduma vieta Znotiņos** atrodas ap 7 km uz DDA no tuvākā rotora (VS P19.2b). Šajā apkārtnē pirms II Pasaules kara atrasts akmens cirvis, kurš 1936.g. nonācis Pieminekļu valdes īpašumā. Minētais akmens cirvis ir unikāls Latvijas teritorijai un pat Baltijas teritorijai. (Nav droši

⁴ Attālumš – 3 km izvēlēts, sekojot vēja elektrostaciju ietekmes uz vidi novērtējuma vadlīnijām
<https://www.vpvp.gov.lv/lv/media/827/download>

zināms, vai minētais cirvis ir tas pats, tomēr iegūšanas gads to netieši apstiprina.) Cirvis raksturīgs Somijas teritorijai, pieder auklas keramikas kultūrai. Arheoloģe I. Loze uzskata, ka tas nācis no izpostīta apbedījuma, kurā bijis apbedīts indivīds ar izcilu sociālo statusu, tas ir ap 4000 gadu sens. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu.

3. **Savrupatraduma vieta pie Vilciņiem** atrodas ap 4,5 km uz ZA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Šeit atrasts akmens cirvis, datējams ar bronzas laikmetu (1800. – 500.gads p. m. ē.) (atrodas LNVM krājumā). Cirvis atrasts tīrumā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR.

4. **Savrupatraduma vieta Lielajā purvā** atrodas ap 7-9 km uz ZRR no tuvākā rotora (VS O2). Pēc LNVM arhīvā atrodamajiem pierakstītajiem nostāstiem, šeit, rokot kūdru, tikusi atrasta sena vienkoča laiva. Nav zināms laivas datējums, tas var būt ļoti plašs- sākot no akmens laikmeta līdz viduslaikiem vai pat jaunajiem laikiem. Purvs joprojām nav pilnībā aizaudzis, tajā atrodas ezeriņš. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz D, DA.

Dzelzs laikmeta, viduslaiku un jauno laiku senvietas (1.-18.gs.)

5. **Savrupatradumu vieta Stikānos** atrodas ap 2,5 km uz A no tuvākā rotora (VS PrR3). Šeit atrastas sieviešu rotas – kaklariņķi, aprobe, datējamās ar diviem dažādiem laika periodiem – agro dzelzs laikmetu un vēlo dzelzs laikmetu. Viens kaklariņķis raksturīgs kapu uzkalniņu kultūrai ar akmeņu riņķi, otrs kaklariņķis un aprobe raksturīgi latgaļiem. Iespējams, ka tuvumā atradušies dažādu laikmetu senkapi. Precīzāku ziņu par atraduma apstākļiem trūkst. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, ZA.

6. **Savrupatradumu vieta pie Lācupiem** atrodas ap 6,5 km uz ZRR no tuvākā rotora (VS O6). Šeit tīrumā ticis atrasts cirvis un kaplis, pēc arheoloģijas studenta K. Vikmaņa domām (kurš ziņas 1927.g. pierakstījis), datējami ar mūsu ēras pirmo pusi. Nav zināma pašreizējā šo priekšmetu atrašanās vieta un tuvāks raksturojums. Iespējams, vieta saistāma ar senkapiem. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A, DA.

7. **Rumpu pilskalns** atrodas ap 8,5 km uz DAA no tuvākā rotora (VS JV1). Pilskalns atklāts 2019.gadā, pēc savrupi atrastās keramikas lauskas pilskalns datējams ar vidējo vai vēlo dzelzs laikmetu. Pilskalns apaudzis ar kokiem. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, ZZR.

8. **Skuteļu senkapi** (vietējās nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 1940) atrodas ap 5,8 km uz DA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Senkapi datējami ar vēlo dzelzs laikmetu. Skuteļos atrasta arī riņķsakta, datējama ar 17.gs. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR un DR.

9. **Oškalniešu senkapi** (reģiona nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 1923) atrodas ap 6,2 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Senkapi datējami ar vēlo dzelzs laikmetu. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA un ZA

10. **Ančīnu senkapi I** (valsts nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 1952) atrodas ap 8,8 km uz DA no tuvākā rotora (VS JV1). Senkapi atrodas nelielā uzkalnā, domājams, datējami ar vēlo dzelzs laikmetu. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR, Z.

11. **Ančīnu senkapi II** (valsts nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 1951) atrodas ap 9,3 km uz DA no tuvākā rotora (VS JV1). Tas ir uzkalniņu kapulauks, stipri postīts, domājams, datējams ar vēlo dzelzs laikmetu. Tie atrodas mežā, pie ceļa Anškini - Vārkava. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR, Z.

12. **Savrupatradumu vieta Bindaros** atrodas ap 4,4 km uz DAA no tuvākā rotora (VS PrR3). Pēc 20.gs. 30.gados sniegtajām vietējo iedzīvotāju ziņām, šeit atrodas sens kapulauks, jo tikuši atrasti daudzi ieroči. Sīkākas informācijas par šo objektu trūkst, senlietas nav nonākušas muzejos. Domājams, ka iespējamais kapulauks saistāms ar dzelzs laikmetu. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R.

13. **Savrupatraduma vieta Smelteros** atrodas ap 2 km uz A no tuvākā rotora (VS PrR3). Šeit ticis atrasts bronzas gredzens, datējams ar vēlo dzelzs laikmetu. Sīkākas informācijas par atraduma apstākļiem trūkst. Smelteri kā sādža ir apzīmēta 18.gs. kartē, bet domājams, ka tā varēja būt apdzīvota jau agrāk. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

14. **Savrupatradumu vieta Šķilteros "Šantes kapi"** atrodas ap 9,5 km uz DA no tuvākā rotora (VS JV1). Pēc vietējo iedzīvotāju sniegtajām ziņām, šeit esot atrasti zobeni un galvaskausi no "Franču kara". Iespējams, vieta saistāma ar vēlā dzelzs laikmeta apbedījumiem. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR, Z.

15. **Vulānu pilskalns** atrodas ap 10 km uz A no tuvākā rotora (VS PrRR3). Ziņas par to tika saņemtas 2020.g., pārbaudīts 2021.g. Spriežot pēc atrastās keramikas lauskas, pilskalns datējams ar dzelzs laikmetu, bet tuvāka tā kādreizējo iedzīvotāju kultūras piederība nav skaidra. Pilskalns apaudzis ar kokiem. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

16. **Savrupatraduma vieta Bikaunīkos** atrodas ap 9 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). 1949.g. šeit ticis atrasts dzelzs šķēpa gals, vēlāk (?) arī dzelzs cirvis, datējami ar vēlo dzelzs laikmetu. Citas ziņas saglabājušās par senlietu (zobena) atradumiem Bikaunieku kapsētā. Domājams, atradumi saistāmi ar latgaļu senkapiem. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A, DA.

17. **Savrupatraduma vieta Grigos** atrodas ap 3,2 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O6). Šeit 20.gs. vidū, tīrot grāvi, ap 50 m attālumā no Ušas upes, ticis atrasts sens zirga zobs, kura vecums

tolaik Vēstures muzejā vizuāli ticis lēsts ar laiku pirms mūsu ēras. Ja arī datējums nav korekts, jebkurā gadījumā šis atradums liecina par mājdzīvnieku (tātad arī cilvēku) klātbūtni šajā apvidū kādā agrākā laika posmā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA.

18. **Iespējami senkapi Rudzētos** atrodas ap 7,3 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Saglabājušās ziņas, ka 20.gs. 30. gados šeit tikuši atrasti cilvēku kauli, bet stāsti par seniem kauliem no šīs apkārtnes bijuši zināmi jau agrāk. Padomju gados, strādājot ar buldozeru, kauli atkal atrasti, stāstā pieminēti arī bluķa zārki. Apbedījumu vieta tikusi nopostīta. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A, DA.

19. **Iespējami senkapi pie Seiļu kapsētas** atrodas ap 8 km uz ZR no tuvākā rotora (VS P19.2b). Saglabājušās ziņas par cilvēku kaulu un senlietu atradumiem (zvērguļiem pie galvaskausa), norokot ceļa malu pie kapsētas. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZZR.

20. **Savrupatradumu vieta “Zelta tilts”** atrodas ap 8 - 9 km uz DA no tuvākā rotora (VS P19.2b). Precīza objekta atrašanās vieta nav zināma. 1926.g. tikušas pierakstītas ziņas, ka 1907.g. Vārkavas muižas īpašnieks M. Reuts veicis izrakumus un atradis stikla kastīti ar dokumentiem, monētas, šķēpus, cirvjus, medaļas, gredzenus aproces u.c. bronzas senlietas. 1926.g. uzmērojumā (kurš nav savietojams ar attiecīgā laika kartēm) šī vieta apzīmēta kā kurgānu kapenes. Iespējams, vieta saistāma ar latgaļu uzkalniņu kapulauku ar vēlāku laiku uzslāņojumiem. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu.

Papildus šīm vietām minamas arī ziņas par senlietu atradumu vietu **Rentovas muižā**. Nav droši zināms, kur tieši šī muiža atradusies, iespējams, vieta saistāma ar mūsdienu Rauniešiem (Reutova) (atrodas ap 6,5 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Objekts nav atzīmēts kartē, jo nav drošu pierādījumu par vietas lokāciju.

Objekti, saistāmi ar jaunākajiem laikiem (19.gs.)

21. **Vecā Pieniņu baznīca** atrodas ap 7,8 km uz DA no tuvākā rotora (VS AP2). Celta 1806. gadā no koka. Tiek izmantota kā noliktava. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR un DR.

22. **Zemnieku sēta “Šultes”** (valsts nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 6130) atrodas ap 8,2 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Šis ir viens no retajiem tautas celtniecības objektiem, kas saglabāties ar augstu autentiskuma pakāpi un ievērojamu kultūrvēsturisku nozīmi. Ēkas celtas 19. gadsimta 70. gados, ievērojot Austrumlatvijai raksturīgās guļbūves tradīcijas. Zemnieku sētas apbūves komplekss ietver dzīvojamo ēku, un divas klētis ar stabotiem lieveņiem un kūti. Ēkas atrodas vēsturiskajā sādžas teritorijā. Objekts atrodas ainaviskā apkārtņē, no kurienes paveras tāls skats, tomēr pati lauku sētas vieta ir pasargāta no tiešas vizuālas ietekmes, jo atrodas citu ēku, krūmu un koku aizsegā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Secinot no izstrādātās apkārtnes vizualizācijas, kultūrvēsturiskā ainava var tikt

ietekmēta skata punktus, kas atrodas vairākus desmitus- simtus metrus atstātus no Šultēm, skatā uz ZA.

23. **Pastaru vējdzirnavas** (valsts nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 6129) atrodas ap 6,7 km uz ZZA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Vējdzirnavas celtas 1891.g., ievērojamas ar to, ka ir vienīgās Latvijā rekonstruētās holandiešu tipa dzirnavas ar grozāmo vējtveres mehānismu. Vienas no retajām apkaimes vējdzirnavām, kuras saglabājušās raksturīgajā izskatā. Dzirnavu pirmais stāvs būvēts no šķeltiem laukakmeņiem, savukārt augšējie stāvi būvēti koka konstrukcijā. Korpuss apšūts ar dēļiem un nosegts ar skaidām. Dzirnavām daļēji saglabāties malšanas mehānisms. Vējdzirnavas atrodas ainaviskā vietā – apkaimes augstākajā vietā, no kuras paveras tāls skats. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un DR, ZR (skatīt vietas vizualizāciju IVN ziņojuma sadaļā “Ietekme uz ainavu ekspluatācijas laikā”).

24. **Moskvinas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams** (vietējās nozīmes kultūras piemineklis, valsts aizsardzības nr. 9041) atrodas ap 7,9 km uz DA no tuvākā rotora (VS JV1). Draudze pastāvējusi no 17.gs. beigām, līdz 1940.g. bija viena no lielākajām Latgalē. Pašreizējais lūgšanu nams, kurš veltīts Dievmātes Patvērumam un Sv. Nikolajam, celts 19.gs. II pusē. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR, Z. Esošās vizualizācijas ietvaros ainavas izmaiņas analizētas teritorijā netālu no dievnama, taču neietverot to. Secināms, ka ainava šajā zonā tiek ietekmēta un daļa no turbīnām (dienvidu grupa) būs redzama arī no dievnama. Ja vietējā kopiena, pašvaldība vai Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde uzskata par nepieciešamu, rekomendēts veikt detalizētāku vizualizāciju tieši pie kultūras pieminekļa, lai precīzāk novērtētu ietekmi uz tā tuvāko apkārtni.

Plānotās darbības teritorijas tuvumā neatrodas muižu centri ar augstu kultūrvēsturisko vērtību un salīdzinoši labi saglabātu apbūvi (ar muižu saimniecisko darbību var saistīt tikai Pastaru vējdzirnavas). Tuvākie šādi objekti atrodas vairāk nekā 10 km attālumā no plānotās darbības vietas (piemēram, Preiļu muiža, Galēnu muiža, Vecvārkavas muiža, Riebiņu muiža, Anspoku muiža).

Objekti, saistāmi ar 20.gs. līdz mūsdienām.

25. **Rudzātu katoļu baznīca** atrodas ap 7,8 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Tā ir celta 1913. gadā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR.

26. **Znotiņu katoļu baznīca** un krucifikss atrodas ap 7 km uz DDA no tuvākā rotora (VS P19.2b). Tā ir ierīkota bijušajā muižas kaltē 1926.g. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR.

27. **Pieniņu katoļu baznīca** atrodas ap 7,6 km uz DA no tuvākā rotora (VS AP2). Celta 1939.g., izmantojot arī būvmateriālus no vecā muižas brūža, kurš iepriekš atradās šajā vietā. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Plānotais VES parks atrodas uz ZR no

baznīcas, taču šajā virzienā aiz baznīcas augošie lielie koki potenciāli veido vizuālu barjeru, kas lielā mērā var aizsargāt kultūrvēsturisko ainavu no iespējamās vizuālās ietekmes.

28. **Piemineklis** (boļševikiem) “Mūžīga slava 1917.g. kritušajiem varoņiem” atrodas ap 6,7 km uz D no tuvākā rotora (VS JV1). Tas ir uzstādīts, lai pieminētu 1917. gadā kritušos boļševikus, kas pēc oktobra apvērsuma Petrogradā bija sagrābuši varu arī Preiļos un to apkārtnē, līdz 1918. gada februārī vācu armija tos no turienes padzina. Pieminekļa telpiskā orientācija ir tāda, ka vēja turbīnas atrastos skatītājam aiz muguras, tādējādi tās neveido daļu no pieminekļa ainaviskās uztveres. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu.

29. **Piemiņas akmens** komponistam Jānim Ivanovam pie viņa dzimtajām mājām Babros atrodas ap 9,6 km uz DAA no tuvākā rotora (VS P19.2b). Pieminekļa telpiskā orientācija ir tāda, ka vēja turbīnas atrastos skatītājam aiz muguras, tādējādi tās neveido daļu no pieminekļa ainaviskās uztveres. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu.

30. **Pieminekļi Rudzātu parkā** - 1) Nacionālo partizānu piemiņai (1944-1956), 2) karavīru piemiņai (1941-1944), 3) Rudzātu ciema iedzīvotājiem, Staļina kulta upuriem (1941-1953) atrodas ap 7,7 - 8 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Pieminekļi atrodas apstādījumu aizsegā, to uztveramība netiks ietekmēta. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu.

31. **Katoļu lūgšanu nams un krucifikss Smelteros** atrodas ap 2 km uz A no tuvākā rotora (VS PrRR3). Nelielā lūgšanu nama ēka celta 1962.g kā noliktava, kā lūgšanu vietā tā tiek izmantota mūsdienās. Pēc vietējās iedzīvotājas liecībām, Smelteros 1986. un 1987. gadā notikusi Vissvētākās Jaunavas Marijas parādīšanās. Lai gan šis notikums nav oficiāli atzīts katoļu baznīcas kanoniskajos procesos, tas ir veicinājis individuālu svētceļojumu praksi. Šādas vietas pārstāv nozīmīgu nemateriālā kultūras mantojuma aspektu, kur individuālā ticības pieredze kļūst par kolektīvas atmiņas un identitātes daļu. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un DR.

VS PR12 montāžas laukums atrodas neapdzīvotu mājvietu teritorijā. Ēkas ir drupu stāvoklī. Šīs ēkas bijušas piederīgas sādžai Garā sola. Celšanas gads nav zināms. Agrākais kartogrāfiskais materiāls, kur nosacīti var lokalizēt kādas ēkas šajā vietā, ir 20.gs. sākums. Viena no ēkām, kas šobrīd atrodas drupu stāvoklī, ir būvēta no laukakmeņiem; un pastāv iespēja, ka tās celtniecība datējama ar neredz agrāku laiku. Šīs ēkas paliekām netika identificēta būtiska kultūrvēsturiskā nozīmība, kas pamatotu tās īpašu aizsardzību un saglabāšanu. Tomēr galīgais vērtējums par minētā objekta aizsardzības nepieciešamību ir Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes kompetencē.

1.att. Ēkas paliekas VS PR12 montāžas laukuma zonā, no D. (foto 26.07.2025.)

2.att. VS Pr12 montāžas laukuma (oranžais laukums) daļēja pārklāšanās ar ēkas paliekām (zaļajā aplī).

Kapsētas tiešas ietekmes zonā (līdz 3 km attālumam no VES parka).

32. **Betišķu kapi** atrodas ap 2 km uz DA no tuvākā rotora (VS AP2), tā ir atvērtā kapsēta (tiek izmantota mūsdienās). Plānotais VES pievedceļš paredzēts gar kapsētas teritoriju. Izbūves un ekspluatācijas laikā jānodrošina, lai pievedceļa izmantošana netraucētu kapsētas funkcionēšanai - bērnu ceremonijām, kapusvētkiem un citiem mirušo piemiņas pasākumiem, kā arī netiktu

ierobežota sabiedrības piekļuve kapsētas teritorijai. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve šo teritoriju fiziski neskars. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZR, DR.

33. **Smelteru kapi** atrodas ap 2 km uz DAA no tuvākā rotora (VS PrR3), tā ir atvērtā kapsēta (tiek izmantota mūsdienās).. Plānotais VES pievedceļš paredzēts gar kapsētas teritoriju. Izbūves un ekspluatācijas laikā jānodrošina, lai pievedceļa izmantošana netraucētu kapsētas funkcionēšanai - bērnu ceremonijām, kapusvētkiem un citiem mirušo piemiņas pasākumiem, kā arī netiktu ierobežota sabiedrības piekļuve kapsētas teritorijai. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve šo teritoriju fiziski neskars. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

34. **Orišu kapi** atrodas ap 2 km uz DAA no tuvākā rotora (VS PrR3), tā ir atvērtā kapsēta (tiek izmantota mūsdienās). Kapsētā atrodas no šķeltiem laukakmeņiem un sarkaniem ķieģeļiem celti vārti- zvanu tornis (19.gs. nogale). Plānotais VES pievedceļš paredzēts gar kapsētas teritoriju. Izbūves un ekspluatācijas laikā jānodrošina, lai pievedceļa izmantošana netraucētu kapsētas funkcionēšanai - bērnu ceremonijām, kapusvētkiem un citiem mirušo piemiņas pasākumiem, kā arī netiktu ierobežota sabiedrības piekļuve kapsētas teritorijai. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve šo teritoriju fiziski neskars. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

Ārpus 3 km rādiusa no plānotā VES parka atrodas lielāks skaits nelielu kapsētu (netika atzīmētas pievienotajos attēlos). Lai gan šie objekti netiks tieši skarti, pastāv iespēja, ka to kultūrvēsturiskā ainava var tikt vizuāli ietekmēta noteiktos skatu virzienos (pret turbīnām).

Ceļmalu krucifiksi

Izvērtējamās teritorijas kultūrainavā būtisku vietu ieņem ceļmalu **krucifiksi**. Vēsturiski šie krucifiksi atradušies gandrīz katrā Latgales sādžā, kļūstot par vietējās kopienas identitātes, garīgās dzīves un kultūras izpausmes elementiem. To uzplaukums vērojams 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā, kad pulcēšanās ap tiem drukas aizlieguma laikā palīdzēja saglabāt latgalisko identitāti.

Mūsdienās vēsturiskie krucifiksi bieži vien nav saglabājušies to sākotnējās vietās – tie pārvietoti uz muzejiem vai zuduši laika gaitā. Tomēr apskatāmajā apvidū ir atrodams samērā liels skaits mūsdienās (sākot no atmodas laika, kad atkal uzplauka brīvības un identitātes stiprināšanas alkas) uzstādīto krucifiksu. Tas liecina par tradīcijas dzīvotspēju un tās nozīmi reģiona iedzīvotāju kolektīvajā apziņā.

35. **Krucifikss Jaunajos Mozulos** atrodas pie plānotā VES parka pievedceļa ap 2 km uz ZA no tuvākā rotora (VS DD3). Izmantojot šo pievedceļu, nepieciešams nodrošināt, lai krucifikss netiktu fiziski skarts. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR un ZA.

36. **Krucifikss Krivokos** atrodas ap 2,6 km uz D no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz Z.

37. **Krucifikss Razrivkā** atrodas ap 3,3 km uz ZA no tuvākā rotora (VS DD3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR un ZA.

38. **Krucifikss Alksniešos** atrodas ap 3,3 km uz Z no tuvākā rotora (VS O2). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz D un ZA.

39. **Krucifikss Lielajos Anspokos** atrodas ap 3,3 km uz D no tuvākā rotora (VS AP2). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz Z un DR.

40. **Krucifikss Bernānos** atrodas ap 4 km uz Z no tuvākā rotora (VS O6). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz D.

41. **Krucifikss Smelteros pie Stūrīšiem** atrodas ap 2 km uz ZA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR.

42. **Krucifikss Prikuļos (Brīvības ielā)** atrodas ap 3,6 km uz DAA no tuvākā rotora (VS DD3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un Z.

43. **Krucifikss Prikuļos (Skolas ielā)** atrodas ap 3,9 km uz A no tuvākā rotora (VS DD3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un Z.

44. **Krucifikss Prikuļos (Zaļā ielā)** atrodas ap 3,8 km uz A no tuvākā rotora (VS DD3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un Z.

45. **Krucifikss Eleonorvilas baznīcas vietā** atrodas ap 4,2 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Baznīca šajā vietā atradusies vismaz no 18.gs. sākuma. Baznīca 1975.g. pārvietota uz Latvijas Etnogrāfisko brīvdabas muzeju. Objektam apkārt ir apstādījumi (koki un krūmi), kas daļēji var pasargāt vietas kultūrvēsturisko ainavu no VES turbīnu tiešas vizuālas ietekmes. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA.

46. **Krucifikss Meža Trūpos** atrodas ap 4,9 km uz ZAA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

47. **Krucifikss Pastaros** atrodas ap 6,5 km uz ZAA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

48. **Krucifikss Lielajos Orišos** atrodas ap 3,3 km uz ZAA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R, DR.

49. **Krucifikss Čipānos** atrodas ap 7,2 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz Z, ZA.

50. **Krucifikss pie Šultēm** atrodas ap 8,3 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Tas ir viens no jaunākajiem krucifiksiem apkārtnē. Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

51. **Krucifikss Kapiniekos** atrodas ap 3,5 km uz ZZR no tuvākā rotora (VS O6). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA.

52. **Krucifikss Pelšos** atrodas ap 10 km uz ZZR no tuvākā rotora (VS O2). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA.

53. **Krucifikss Lācupos** atrodas ap 7,1 km uz R no tuvākā rotora (VS O6). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A.

54. **Krucifikss Būmaņos** atrodas ap 8,1 km uz R no tuvākā rotora (VS O6). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A.

55. **Krucifikss Kazimirovkā** atrodas ap 5,8 km uz R no tuvākā rotora (VS O1.b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A.

56. **Krucifikss Brūveros** atrodas ap 3,1 km uz ZZA no tuvākā rotora (VS O2). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz D un ZA.

57. **Krucifikss Lociniekos** atrodas ap 5,2 km uz ZAA no tuvākā rotora (VS DD3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR un Z.

58. **Krucifikss Skuteļos** atrodas ap 6 km uz DAA no tuvākā rotora (VS PrRR3). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DR un Z.

59. **Krucifikss Sakaiņos** atrodas ap 4,7 km uz A no tuvākā rotora (VS P19.2b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un Z.

60. **Krucifikss Luizā** atrodas ap 9,5 km uz A no tuvākā rotora (VS P19.2b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz R un ZR.

61. **Krucifikss Onckuļos** atrodas ap 6,5 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

62. **Krucifikss Slapkovā** atrodas ap 8,4 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz Z, ZA.

63. **Krucifikss Vilcānos** atrodas ap 10 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

64. **Krucifikss Rožupē** atrodas ap 9,3 km uz DRR no tuvākā rotora (VS O1.b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

65. **Krucifikss Babros** atrodas ap 10 km uz R no tuvākā rotora (VS O1.b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A.

66. **Krucifikss Gulbinskos** atrodas ap 10 km uz R no tuvākā rotora (VS O1.b). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz A.

67. **Krucifikss Tomiņos** atrodas ap 6,6 km uz ZR no tuvākā rotora (VS O2). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz DA un ZA.

68. **Krucifikss Promos** atrodas ap 7 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

69. **Krucifikss Izcilniekos** atrodas ap 6,3 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

70. **Krucifikss Kārļos** atrodas ap 6 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

71. **Krucifikss Onckuļos (Ceļtekas)** atrodas ap 6,1 km uz DR no tuvākā rotora (VS JV1). Plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neskars šo vietu. Vietas kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta skatā uz ZA.

Iespējams, apkārtnē atrodas vēl citi ceļmalu krucifiksi, kuri netika identificēti izpētes laikā.

Secinājumi.

Līdz šim zināmajiem kultūras pieminekļiem, kas atrodas plānotā vēja parka tuvumā, ne parka izveides, ne ekspluatācijas laikā tieša apdraudējuma nav.

Apkopojot ziņas par kultūras mantojumu vēja parka apkārtnē, jāsecina, ka līdz šim zināmo un valsts aizsargāto kultūras pieminekļu koncentrācija tiešā VES parka tuvumā ir samērā zema. Trīs kilometru rādiusā ap plānoto vēja turbīnu vietām neatrodas neviens valsts aizsargājamais kultūras piemineklis vai kāda pieminekļa aizsardzības zona. Teritorijā 3 – 10 km attālumā no turbīnām pieminekļu koncentrācija ir neliela. Kultūras pieminekļi koncentrējas lielākā attālumā – vairāk nekā 13 km attālumā, galvenokārt uz dienvidaustrumiem un dienvidiem no plānotās darbības teritorijas. Citos ģeogrāfiskajos virzienos kultūras pieminekļu izplatība ir mazāk izteikta.

Vairāk ir ziņu par dažādu savrupu senlietu atradumiem VES parka apkārtnē no iespējamām senvietām. Šādi arheoloģiskie objekti dabā īpaši neizceļas, un nespeciālistiem parasti nav viegli pamanāmi, bieži tos atklāj tikai zemes rakšanas darbu laikā. Tas īpaši attiecas uz senajām dzīves vietām – apmetnēm, kā arī līdzenajiem kapulaukiem un viduslaiku kapsētām. Problemātiska ir arī šādu senvietu robežu noteikšana.

Plānotā VES parka apkārtnē (10 kilometru rādiusā) ir bijusi apdzīvota no akmens laikmeta beigu posma (neolīta), tomēr, spriežot pēc līdz šim zināmajām liecībām par cilvēku klātbūtni apvidū, apdzīvotība visu aizvēstures posmu bijusi salīdzinoši neliela (ar pieaugumu vēlajā dzelzs laikmetā latgaļu ekspansijas rezultātā).

Pamatojoties uz likuma par kultūras pieminekļu aizsardzības 22. pantu, pirms darbu uzsākšanas šo darbu pasūtītājam par saviem līdzekļiem jānodrošina kultūras vērtību apzināšana paredzamo darbu zonā. Jāņem vērā, ka saskaņā ar MK noteikumu Nr. 720 32. punktu, arī būvniecības vai citu darbu laikā, atklājot objektus ar kultūrvēsturisku vērtību, par atradumiem jāziņo NKMP un darbi jāpārtrauc līdz attiecīgam pārvaldes paziņojumam.

Saskaņā ar apkopotajiem datiem, tuvākie līdz šim zināmie kultūrvēsturiskie objekti atrodas aptuveni 2 km attālumā no paredzētajām vēja turbīnu (rotoru) novietošanas vietām.

Plānotās darbības rezultātā daļai no aprakstītajiem kultūras pieminekļiem un citiem kultūrvēsturiskajiem objektiem var mainīties ainavas raksturs no atsevišķiem skatu punktiem. Lai novērtētu iespējamās vizuālās ietekmes apmēru un raksturu, jau ir veikta ainavas vizualizācija vairākiem objektiem, tostarp valsts nozīmes kultūras pieminekļiem Pastaru vējdzirnavas un Zemnieku sētai “Šultes”. Pastaru vējdzirnavu gadījumā kultūrvēsturiskā ainava tiks vizuāli ietekmēta atsevišķos skata virzienos. Šultes atrodas citu ēku un koku aizsegā, kas tās pasargā no VES parka tiešas vizuālas ietekmes. Esošās vizualizācijas ietvaros ainavas izmaiņas analizētas arī teritorijā netālu no Moskvīnas vecticībnieku lūgšanu nama, taču neietverot to. Secināms, ka ainava šajā zonā tiks ietekmēta un daļa no turbīnām (dienvidu grupa) būs redzama arī no dievnama. Ja vietējā kopiena, pašvaldība vai Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde uzskata par nepieciešamu, rekomendēts veikt detalizētāku vizualizāciju tieši pie kultūras pieminekļa, vai ietverot tā siluetu ainavā, lai precīzāk novērtētu ietekmi uz tā tuvāko apkārtni.

Projekta īstenošanas gaitā jānodrošina ceļmalu krucifiksu saglabāšanu esošajās atrašanās vietās vai, ja tas nav iespējams, un ja īpašnieki sniedz piekrišanu, jānodrošina atbilstošu to

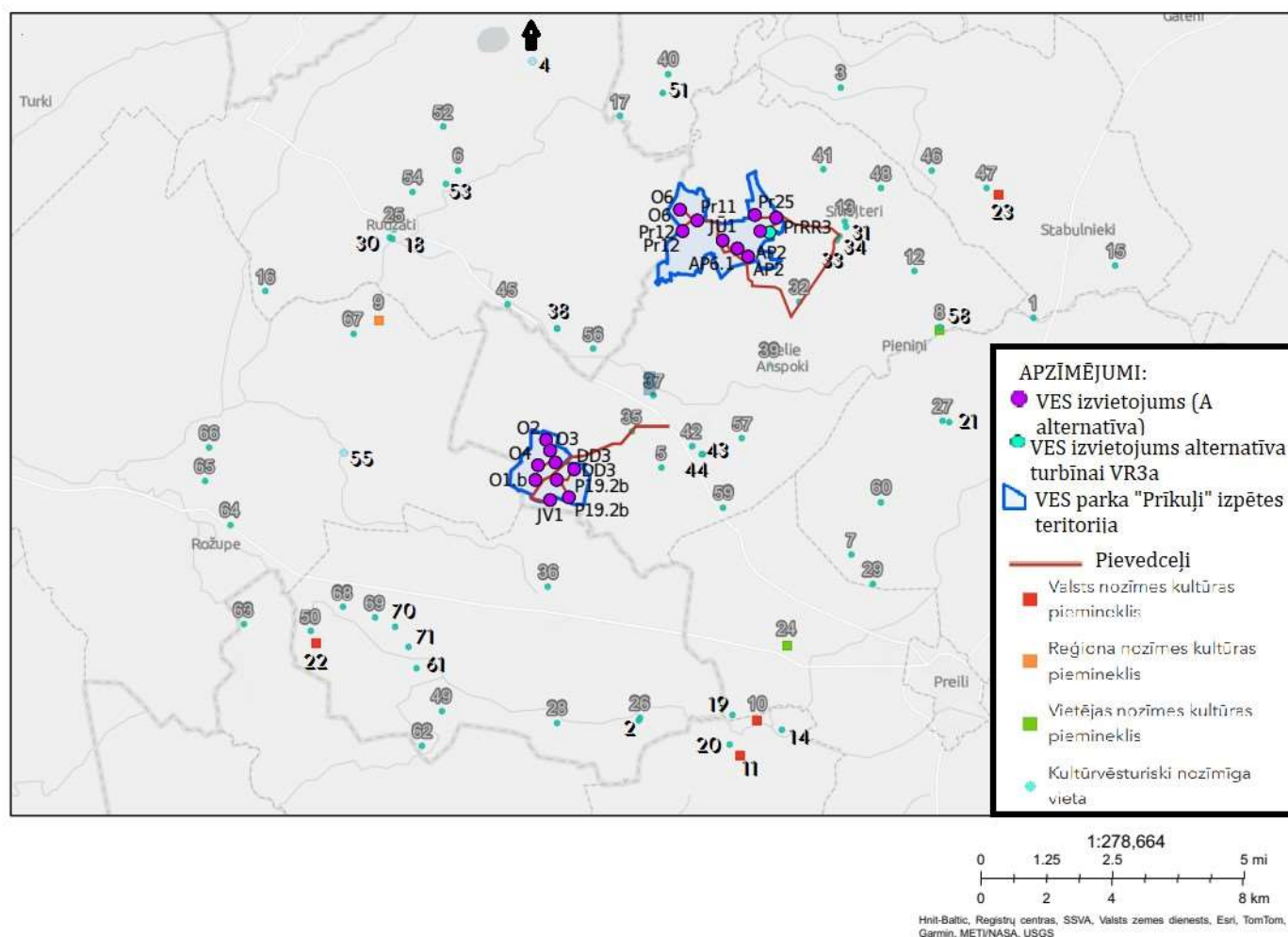
pārvietošanu (sevi''ska piesardzība jāievēro attiecībā uz krucifiksu Jaunajos Mozulos, kurš atrodas pie VES pievedceļa, bet jāņem vērā arī citu ceļmalu krucifiksu atrašanās vietas, kas atrodas tādu ceļu malās, kur nepieciešama ceļa paplašināšana vai ceļmalu atmežošana). Lai gan VES tuvākajā apvidū neatrodas ceļmalu krucifiksi ar valsts aizsargājama kultūras pieminekļa statusu, esošo krucifiksu nozīme nav reducējama uz juridisko statusu, māksliniecisko kvalitāti vai vecumu. Svarīgākais šajā gadījumā ir to nemateriālā kultūras mantojuma aspekts – saikne ar vietējo iedzīvotāju emocijām, identitāti un garīgo praksi, tāpēc to aizskaršana vai pārvietošana var radīt sociāli un emocionāli nelabvēlīgas sekas. Tāpēc jebkādas izmaiņas šo objektu kontekstā jāveic ar maksimālu jutību, iesaistot vietējo kopienu un skaidrojot pieņemtos lēmumus.

Vairumā gadījumu plānotā vēja elektrostaciju parka izbūve neietekmēs kultūras pieminekļu un citu kultūrvēsturisko objektu vizuālo uztveramību, tomēr daļai kultūrvēsturiskā ainava var tikt ietekmēta noteiktos virzienos. Ne vienmēr šī vizuālā ietekme tiešām arī būs, jo apkārtnē var būt apstākļi, kas to mazina (piemēram, koki, ēkas). Plānotā VES parka apkārtnē esošo kultūras pieminekļu ainavas korekcijai nepieciešamības gadījumā un tehniski iespējamajos apstākļos var tikt īstenoti vizuālās ietekmes mazināšanas pasākumi, piemēram, koku vai krūmu stādījumu izveide, lai daļēji vai pilnībā aizsegtu skatu uz vēja turbīnām. Tomēr šāda veida ainavas korekcija ne vienmēr ir iespējama. To var ierobežot vairāki faktori — piemēram, zemes īpašumtiesības, augsnes un reljefa īpatnības u.c.

Abi turbīnu izvietojuma varianti (A un B alternatīvas) no kultūras pieminekļu aizsardzības viedokļa ir uzskatāmi par līdzvērtīgiem.

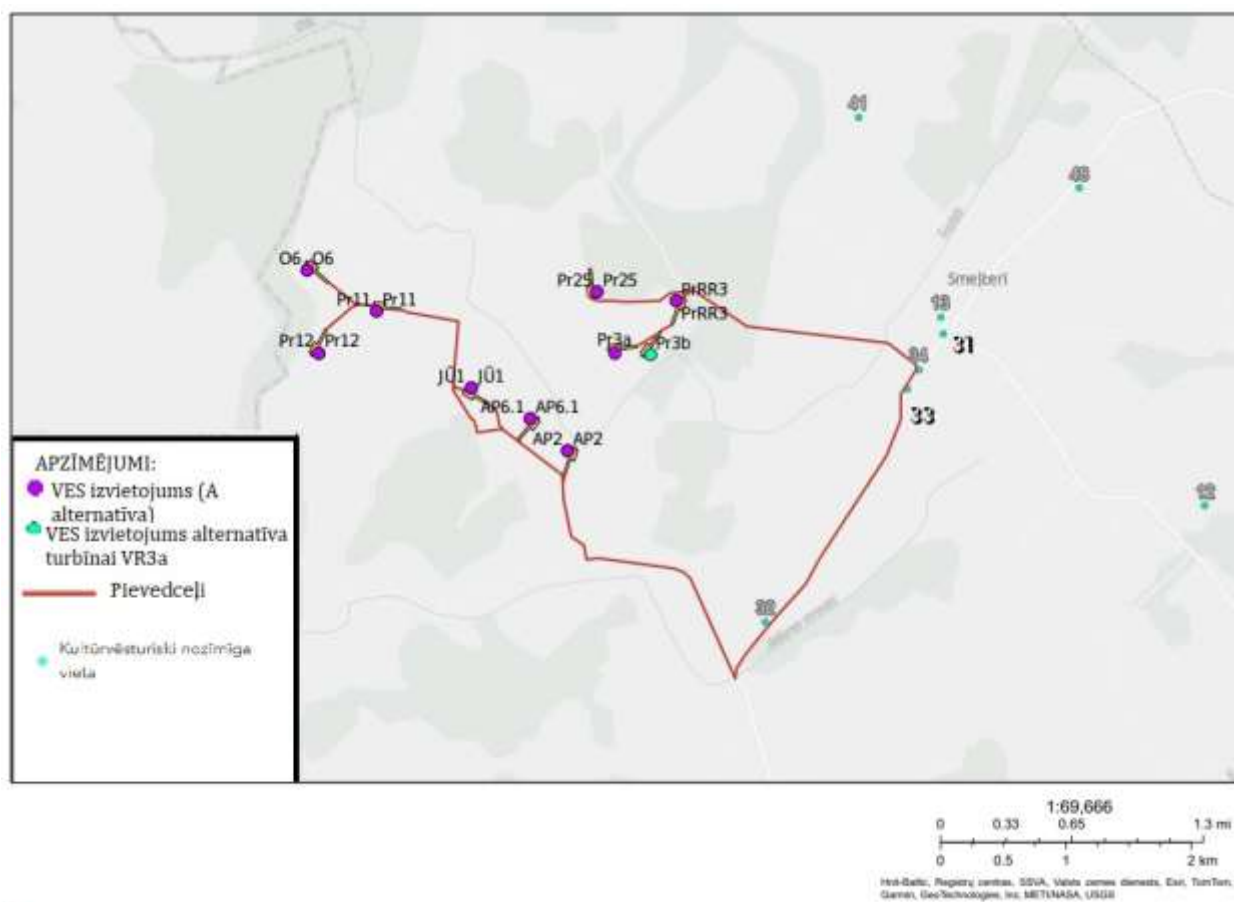
Vēja parka izveides projekts saskaņojams NKMP.

Slēdzienu sagatavoja mag. hist. Austrā Engīzere
2025. gadā.

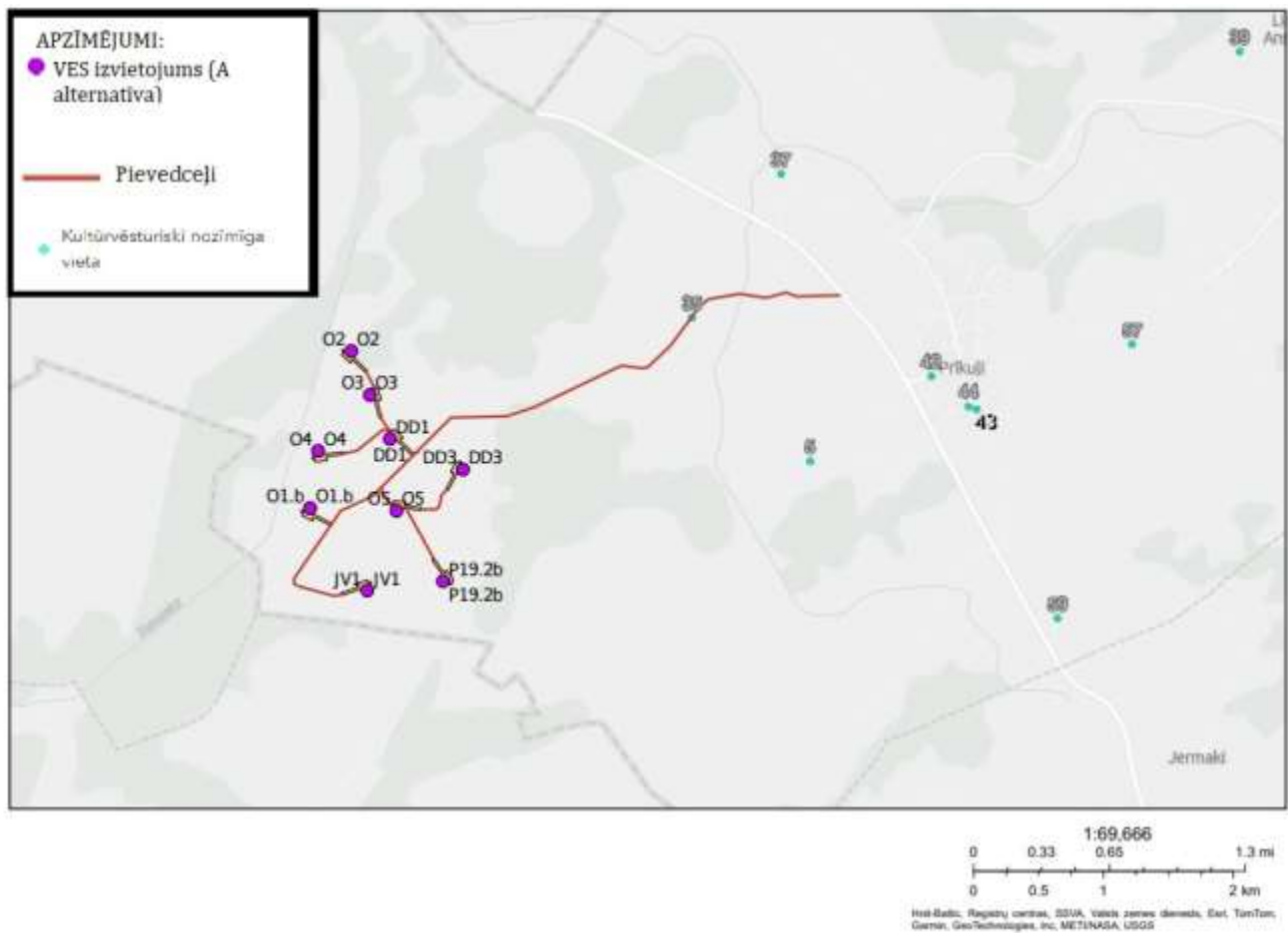
3.att. Kultūras pieminekļi un vietas ar kultūrvēsturisku nozīmi plānotā vēja elektrostaciju parka "Kurzeme" apkārtnē pēc aizsardzības statusa.

1. Savrupatradums pie Zemītēm Trokšās, 2. Savrupatraduma vieta Znotiņos, 3. Savrupatraduma vieta pie Vilciņiem, 4. Savrupatraduma vieta Lielajā purvā, 5. Savrupatraduma vieta Stikānos, 6. Savrupatraduma vieta pie Lācupiem, 7. Rumpu pilskalns, 8. Skuteļu senkapi, 9. Oškalniešu senkapi, 10. Ančīnu senkapi I, 11. Ančīnu senkapi II, 12. Savrupatraduma vieta Bindaros, 13. Savrupatraduma vieta Smelteros, 14. Savrupatraduma vieta Šķilteros "Šantes kapi", 15. Vulānu pilskalns, 16. Savrupatraduma vieta Bikaunīkos, 17. Savrupatraduma vieta Grigos, 18. Iespējami senkapi Rudzētos, 19. Iespējami senkapi pie Seiļu kapsētas, 20. Savrupatraduma vieta "Zelta tilts", 21. Vecā Pieniņu baznīca, 22. Zemnieku sēta "Šultes", 23. Pastaru vējdzirnavas, 24. Moskvīnas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams, 25. Rudzātu katoļu baznīca, 26. Znotiņu katoļu baznīca, 27. Pieniņu katoļu baznīca, 28. Piemineklis "Mūžīga slava 1917.g. kritušajiem varoņiem", 29. Piemiņas akmens komponistam Jānim Ivanovam, 30. Piemineklis Rudzātu parkā, 31. Katoļu lūgšanu nams un krucifikss Smelteros, 32. Betišķu kapi, 33. Smelteru kapi, 34. Orīšu kapi, 35. Krucifikss Jaunajos Možuļos, 36. Krucifikss Krivokos, 37. Krucifikss Razrivkā, 38. Krucifikss Alksniešos, 39. Krucifikss Lielajos Anspokos, 40. Krucifikss Bernānos, 41. Krucifikss Smelteros pie Stūrīšiem, 42. Krucifikss Prikuļos (Brīvības ielā), 43. Krucifikss Prikuļos (Skolas ielā), 44. Krucifikss Prikuļos (Zaļā ielā), 45. Krucifikss Eleonorvīlas baznīcas vietā, 46. Krucifikss Meža Trūpos, 47. Krucifikss Pastaros, 48. Krucifikss Lielajos Orīšos, 49. Krucifikss Čipānos, 50. Krucifikss pie Šultēm, 51. Krucifikss Kapiniekos, 52. Krucifikss Pelšos, 53. Krucifikss Lācupos, 54. Krucifikss Būmaņos, 55. Krucifikss Kazimirovkā, 56. Krucifikss Brūveros, 57. Krucifikss Lociniekos, 58. Krucifikss Skuteļos, 59. Krucifikss Luizā, 60. Krucifikss Sakaiņos, 61. Krucifikss Ončuļos, 62. Krucifikss Slapkovā, 63. Krucifikss Vilcānos, 64. Krucifikss Rožupē, 65. Krucifikss Babros, 66. Krucifikss Gulbinskos, 67. Krucifikss Tomiņos, 68. Krucifikss Promos, 69. Krucifikss Izcilniekos, 70. Krucifikss Kārļos, 71. Krucifikss Ončuļos (Ceļtekas).

4. att. Objekti ar kultūrvēsturisku vērtību VES parka Z daļas tuvumā:

12. Savrupatradumu vieta Bindaros, 13. Savrupatraduma vieta Smelteros, 31. Katoļu lūgšanu nams un krucifikss Smelteros, 32. Betišķu kapi, 33. Smelteru kapi, 34. Orīšu kapi, 41. Krucifikss Smelteros pie Stūrīšiem, 48. Krucifikss Lielajos Orīšos.

5. att. Objekti ar kultūrvēsturisku vērtību VES parka D daļas tuvumā:

5. Savrupatradumu vieta Stikānos, 35. Krucifikss Jaunajos Možuļos, 37. Krucifikss Razrivkā, 39. Krucifikss Lielajos Anspokos, 42. Krucifikss Prikuļos (Brīvības ielā), 58. Krucifikss Skuteļos, 59. Krucifikss Luizā.

